

Poesia i consciència crítica

Joan Maragall (Barcelona, 1860-1911) és un dels autors cabdals de la poesia modernista catalana

M

Maragall va escriure: "Perdó pels condemnats a mort de Barcelona! Caritat per tots! I bella cosa fora que comencéssiu els més ofesos"

Libres

La tomba, feta construir per Clara Noble i dissenyada per l'amic de l'ànima Josep Pijoan, és closa, arcerada, amb tres parets de pedra que fan un quadrat amb obertura d'accés al davant, amb una franja d'estels dibuixats amb diverses simbologies cristianes i amb un banc, que convida el devot visitant a seure, a reflexionar i a la contemplació. A tocar, hi ha l'ametller, que si no ha florit, florirà, i una vista panoràmica excelsa de Barcelona de la falda de la serra es-tant. I és així que pot ressonar el dring de: "A mig aire de la serra / veig un ametller florit. / Déu te guard, bandera blanca, / dies ha que t'he delit! // Ets la pau que s'anuncia / entre el sol, núvols i vents... / No ets encara el millor temps / pro en tens tota l'alegria."

Maragall va ser, bàsicament, un poeta urbà, però com a bon burgès, feia vacances i visità diferents punts de moda a l'època. Així, amb els sogres, féu estades vora el mar Cantàbric, que descriví amb versos molt contrastats respecte als que utilitzà per la mar de Caldes d'Estrac: "Vora la mar eternament inquieta / floreix immòbil la pomera blanca, / i el presseguer vermell, que riu i brilla / prop la mar inquieta aquietadora." A Caldetes, el visità Nausica: "Anno MCMVIII / Caldes d'Estrac / Dia quint de juliol, a mitja tarda. / Cel pur, aire suau,

mar plana i dolça. / El sol brilla pertot, els ocells canten, / i s'ouen veus d'infants en la marina / i, allà dalt, les campanes del diumenge."

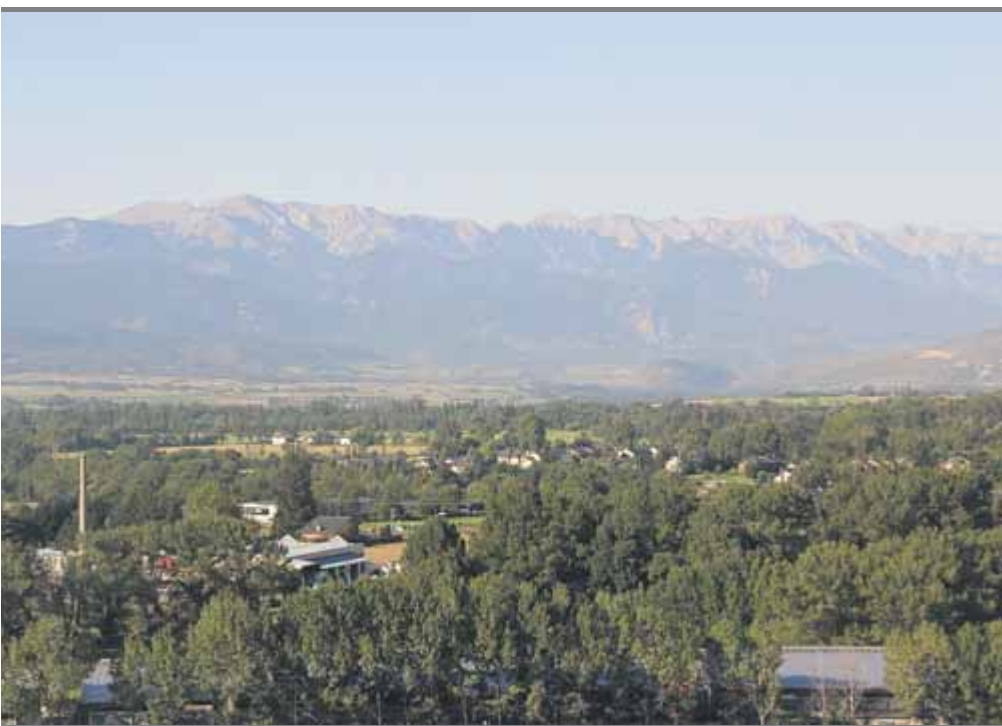
Sobretot a Sant Joan de les Abadesses, però també a Caldetes, Blanes i Olot, rebé les persistents visites del comte Arnau. Així ho palesava en una carta al músic Felip Pedrell el 1903: "De tant en tant se m'apareixen els personatges, parlen, i jo els escolto, i apunto lo que diuen, i després se'n van, i no hi penso més fins que tornen l'hora menys pensada... i així; jo no hi puc res. Tornaran demà, avui mateix? No tornaran més? No ho sé."

El burgès urbà quedà trasbalsat per les pregones solituds de la vall de Núria, on pujà, de jove, amb el seu amic de l'ànima Josep Soler i Miquel: "Verge de la Vall de Núria, / voltada de soledats, / que immòbil en la foscuria / i en vostres vestits daurats, / oïu l'eterna cantúria / del vent i les tempestats; / Verge de la Vall de Núria / a Vós vénen les ciutats." O que aprengué a badar davant una natura que esdevenia un espectacle per als sentits, i quan des de la balconada de la placeta de les Monges o de l'ajuntament de Puigcerdà exclamava: "M'agrada el balcó gran de la muralla / quan la gent de la vila hi va a badar / i amb ull ja quasi incommovible aguaita / el pas de la llunyana tempestat."

Havia nascut al moll de l'os de la ciutat vella, al carrer Jaume Giralt, carreró avui profanat per la modernitat de les places dures: "Quan jo era petit / vivia araulit / en un carrer negre: / el mur hi era humit, / pro el sol hi era alegre." Però, el pare, amb la fàbrica puixant, va comprar la casa del carrer Trafalgar. Ja casat passà a viure, successivament, als carrers de Valldonzella, Llúria i Consell de Cent, i acabà instal·lant-se en la Barcelona que s'eixamplava fagocitant els antics pobles i colonitzant les falades de Collserola.

El 1899, s'establí amb una família que no parava de créixer en un casal ostentament burgès del carrer Alfons XIII, número 79, a Sant Gervasi. Així ho notificava en una carta a l'amic Antoni Roure: "Altrament, aquí ens trobem molt bé i em sembla que et plaurà. Ara tinc als pares i a les germanes amb minyones, etc., de modo que això és una espècie de tribu. La casa és gran i espaiosa, bon jardí, i

Alguns espais relacionats amb Maragall, i dues imatges de la seva casa i arxiu, al barri barceloní de Sarrià-Sant Gervasi
L. SOLDEVILA

planta, / però bé et falta encara molt més del que tens.”

Un diàleg que es fongué, inesperadament al juliol del 1909. El poeta era a Caldetes, però es va sentir molt de la tragèdia que la ciutat va viure aquells dies. Passats els fets constatà amb horror les ferides a l'oratori de Sant Felip Neri, l'església cremada, on sovint anava a oir missa: “Jo mai havia oït una missa com aquella. La volta de la iglésia esgalabrada, les parets fumades i escrostonades, els altars destruïts, ausents, sobretot aquell gran buit negre al fons on fou l'altar major, la solera invisible sota la

Va ser bàsicament un poeta urbà

pols de la runa, cap banc per a seure, i tot-hom dret o agenollat de cara a una mesa de fusta amb un Sant Crist damunt, i un torrent de sol entrant per l'esgalabrat de la volta amb una munió de mosques dansant en la llum crua que aclaria tota la iglésia i feia semblar que oïem la missa al mig del carrer.” Malgrat tot, com havia fet altres cops, el primer intel·lectual validat que va tenir la nostra literatura va prendre posició pública sobre els fets, i escriví l'article *La ciutat del perdó* en què en l'execució de sentències de mort, entre les quals la de Ferrer i Guàrdia, argumentà a favor del perdó, d'entendre els perquè del daltabaix per a, després, poder-hi trobar solucions. I acabava: “Perdó pels condemnats a mort de Barcelona! Caritat per tots! I bella cosa fora que comencéssiu els més ofesos.” *

al peu del tren i del tramvia de vapor.” La família ha preservat els espais que va ocupar amb cura i responsabilitat. També l'important arxiu documental. En les habitacions, el despatx, les sales, el menjador... el temps sembla haver-s'hi aturat per garantir que l'oblit no ha vençut. Aquí morí el poeta i aquí escriví el sincer i escèptic *Cant espiritual*: “Si el món ja és tan formós, si es mira / amb la pau vostra a dintre de l'ull nostre, / què més ens podeu dar en una altra vida?”

En un angle de la plaça Molina, Barcelona li ha erigit un monument de columna de granit coronada per un bust del poeta, que sembla amatent a comprovar els tocs de modernitat insinuats per l'arribada del carril elèctric: “L'altre vespre, devia ésser per 'lla un quart de deu, que tot plegat vàrem dir: «¡Ai, ai, quin xiular més estrany que fa aquesta màquina del carril!». Era un xiular desesperat cap a Sarrià... El cor me va fer un salt. Era l'úl-

tim tren de l'últim dia. El tren de Sarrià ja no correria més. L'endemà –jo ho havia llegit en el diari–, l'endemà començava la *tracció elèctrica*. Ja no el sentiríem xiular mai més, aquell tren de Sarrià: aquell xiscler era un adéu; el tren se n'anava no cap a Sarrià, sinó cap a l'eternitat: no el tornariem a sentir mai més.”

Molts anys abans, el 1912, la ciutat ja li havia ofert un record monumental al parc de la Ciutadella, aquell espai que va representar el salt imparable al progrés de l'Exposició Universal del 1888, que ell tan bé va fixar en un harmònic i civilitzat diàleg en la seva oda a Barcelona: “–Com més terra i més mar, i més pobles obiro, / a mesura d'amor el meu pit s'engrandeix, / i me sento una força que abans no tenia, / i sóc tan tota una altra que fins jo em desconec. // –Corre enllà, corre enllà, Barcelona, / que ja et cal ésser una altra per ésser la que deus; / perquè ets alta i airosa i fas molta